

יצחק רבין: תיק מצולם

יעקב סער

יעקב סער, מנהל מחלקת הצילומים בלשכת העתונות הממשלתית, ליווה את יצחק רבין יותר מעשרים שנה, וצילם אותו אלפי צילומים. הוא מספר על יצחק רבין מנקודת מבטו של הצלם העתונאי ומביא שמונה צילומים נבחרים שלו, שצילם מאז 1974.

הגעתי ללשכת העתונות הממשלתית בסוף תקופת גולדה מאיר, כצלם חדש. תוך תקופה קצרה התעריתי בעבודה, ויצאתי לצלם את ראש הממשלה החדש, יצחק רבין, שנכנס לתפקידו בקיץ 1974. מן ההתחלה נוצר בינינו "קליק", מין ניצוץ שאי אפשר להסביר, שבלעדיו אין אפשרות לשיתוף פעולה בין האישיה הממלכתית הבכירה לבין הצלם הקבוע שלה. אני לא היחיד שהיה לו "קליק". לראשי ממשלות אחרים, כמו אשכול, גולדה, בגין ושמיר, היו צלמים "קבועים", שיצאו יחד איתם לנסיעות בארץ ובחריג-לארץ, וזה לא הייתי אני. הקשר המיוחד שלי היה עם יצחק רבין.

הקירבה הזאת, היחסים המיוחדים, מתפתחים והולכים — בעיקר בנסיעות הארוכות לחו"ל. כמובן שזה בלבד לא מספיק וחשובות מאוד תוצאות העבודה, כלומר הצילומים שאתה מצלם. אם הם טובים ומוצלחים, ומשביעים את רצונו של האיש הבכיר, סולל הדבר את הדרך להמשך. אני רואה עצמי עובד ציבור, אפילו משרת ציבור ושואף לבצע את תפקידי בצורה הטובה ביותר. אם אני מצלית, וישנו גם ה"קליק" שהזכרתי, הקשרים הולכים ומתהדקים. זה לא פשוט להיות צלם רשמי של מנהיג או ראש ממשלה. אתה צריך לדעת מתי להתחיל, ולא פחות מכך מתי להפסיק לצלם. וכל זאת — בלי שיגידו לך. בשום פנים אסור לך להיות לנטל. מה זה נטל? דוגמה אחת: מתקיימת פגישה בין ראש הממשלה לנשיא או ראש ממשלה של מדינה אחרת. אתה צריך לדעת מתי להיכנס, לצלם תמונה או שתיים, ולצאת. אם תישאר דקה אחת מיותרת — אתה עלול להפוך לנטל. יש גם להיזהר בצילום בפלש, והכי גרוע כשאומרים לצלם במקרה שהוא מטריד יתר על המידה: "מספיק", או "צא כבר". לי דברים כאלה לא קורים.

המיוחד ביצחק רבין שהוא היה אדם ללא "פוזות". לא יכולת לצלם אותו פעמיים באותה פוזה. יש מנהיגים שאתה יכול לומר להם לחזור על לחיצת יד או התנהגות מסוימת, כדי לקבל תמונה טובה יותר. דבר מעין זה לא היה אפשרי אצל רבין. מה שצילמת היה בידך. לא צילמת — הפסדת. יש מנהיגים שהם שחקנים

לא אחת בסודיות כזו, שאפילו במקום העבודה שלי, בלשכת העתונות הממשלתית, לא ידעו דבר על הנסיעה. תודיע שאתה חולה, ושאתה לא יכול לכוא לעבודה — אמרו לי, ולקחו אותי במטוס של חיל האוויר לפגישה סודית באירופה או במקום אחר. כשהגעתי לנהל את מחלקת הצילום הסקתי את המסקנות מכך, והסברתי לממונים עלי שלא ייתכן שהמנהל אינו יודע מה עושים הצלמים שלו. קבענו תורנות שבועית של צלם, הצמוד ללשכת ראש הממשלה, והממלא כל מה שנדרש ממנו — העיקר שיביא חומר. אני מוכרח לציין, שהקירבה שלי ליצחק רבין גרמה תחילה למתחים מסוימים בלשכת העתונות הממשלתית, בעיקר מצידם של צלמים ותיקים ממני. היו שאמרו: מדוע רק יענקלה סער נוסע איתו. אבל כמו שצינתי קודם, במקרים כאלה אין מה לעשות: קובע הקשר הנוצר וה"קליק", וברור שאי אפשר להשיב ריקם את בקשתו של ראש הממשלה שצלם זה ולא אחר יצטרף אליו.

גם לאחר שרבין סיים את כהונתו כראש הממשלה, בשנת 1977, שמרנו על קשרים. ברור מאליו שהם לא היו כה אינטנסיביים כמו קודם. גם הקשרים עם לאה רבין נשמרו, והם חזרו והתהדרו כשהחל רבין לכהן כשר הביטחון. נפגשתי איתו גם כשהיה חבר כנסת, וכמה מהפגישות היו בביתו, אבל תמיד רק בעניינים מקצועיים.

כשחזר לתפקיד ראש הממשלה ב-1992 היה מבוגר בחמש עשרה שנה, מנוסה יותר, ולפי התרשמותי סבלני פחות. תכונותיו הקודמות ביחס ל"פוזות" נשארן בעינן. מהנסיעות שלו לארצות חוץ בקדנציה השנייה והאחרונה התרשמתי בעיקר מהמעורבות שלו בעניינים כלכליים. כמעט לכל נסיעה כזו הוא לקח איתו אנשי משק וכלכלה בכירים — שרים, מנכ"לים, תעשיינים, יזמים ובנקאים. בנסיעות האלה נחתמו חוזים חשובים ביניהם לבין גורמים במדינות שבהן ביקרנו, ונראה לי שהוא נהנה לקדם את הנושאים האלה. המצטרפים האלה אליו נהנו אף הם. קשה לתאר איך היו מצליחים להגיע לראשי הכלכלה והקונצרנים הגדולים ביפאן או בקוריאה, למשל, ללא הסיוע הישיר של ראש הממשלה רבין, השהיה שם באותו זמן ממש ומשתתף בחלק ניכר מהפגישות. דיברו איתם אחרת כשבאו יחד עם ראש הממשלה. זה לא היה כך בנסיעות הקודמות שלו.

הקשר עם לאה נשמר גם לאחר הירצחו של יצחק רבין ז"ל. היא רואה כי את המתעד שלו, ואמרה זאת בפתחת תערוכת הצילומים שנערכה בכנסת לזכרו, שבה הוצגו כשמונים תמונות נבחרות של יצחק רבין, שצולמו על ידי צלמי לשכת העתונות הממשלתית. רובם — וזאת אני אומר במלוא הענווה — צולמו על ידי

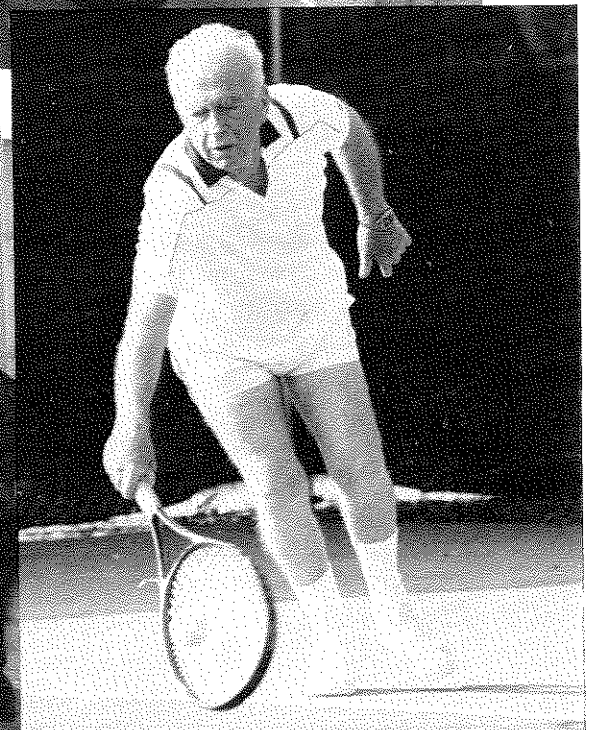
טובים ומסכימים לביים מצבים. רבין מעולם לא עשה פוזות, כדי למצוא חן, או לשפר את הצילומים שלו.

בפעם הראשונה נסעתי עם רבין לחוץ-לארץ ב-1974, כשטס לפגישתו הראשונה עם הנשיא ג'רלד פורד. בנסיעה זו נוצר הקשר האמין שלי עם משפחת רבין — עם ראש הממשלה, ולא פחות מכך עם רעייתו. לאה רבין היא אשה חביבה, ידידותית ופתוחה מאוד. יצחק רבין, לעומתה, היה מופנם, והיא היוותה לא פעם ולא פעמיים גשר ביני לבינו. אם הדברים היו תלויים רק בו, הוא לא היה מרבה להצטלם. הוא, בפשטות, לא אהב להצטלם. לאה היא זו שדאגה שיהיו תמונות שלו וסייעה לי רבות. כאשר נחוגה מסיבת יום הולדת שלו, נהגה להזמין אותי לצלם. יצחק רבין היה אומר במקרה כזה: מדוע באת? אולי אין צורך, אולי בפעם אחרת. אני זוכר במיוחד את יום ההולדת האחרון שלו, כשצילמתי את כל המשפחה יחד איתו, ובדיעבד זה הפך לתצלום פרידה.

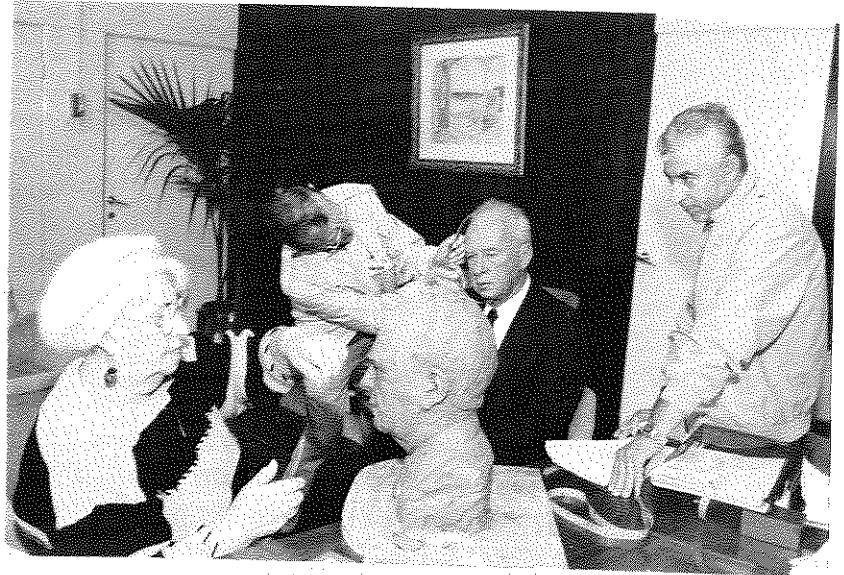
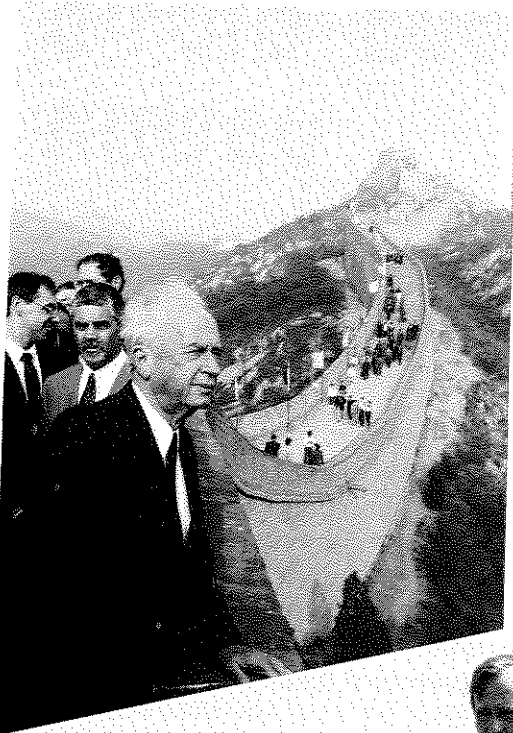
כמי שליווה אותו בעשרות ואולי מאות נסיעות בארץ ומחוצה לה, אני מוכרח לציין את כוח העבודה העצום שלו. לעתים קרובות הוא עבר חמש עשרה ועשרים שעות, יום אחר יום, ותמיד נראה רענן ובמלוא הכושר. אני זוכר את עצמי "נופל מהרגליים", בעוד הוא ממשיך לקיים פגישות והתייעצויות בחצות הלילה וגם לאחר מכן. החבר'ה הצעירים שליוו אותו, כמו עוזרים, יועצים ואנשי ביטחון נראו שחוקים לגמרי, והוא היה מוכן להתחיל יום עבודה חדש.

אשר לי, לא היה מקום לתלונות. נכון שלא פעם ישבתי וחיכתי ליד חדר במלון או ליד לשכה כלשהי שעות ארוכות, מבלי לדעת מתי הפגישה שבפנים תסתיים. בנסיעות לחו"ל הייתי צלם יחיד, כך שלא יכולתי להרשות לעצמי לעזוב את המקום אפילו למספר דקות, מחשש שיקראו לי. והיה כדאי לחכות. יש צלמים שאומרים, שאחרי פעמים רבות, הם מתרגלים ולא מתרגשים יותר. אני לא יכול לומר זאת. אפילו בפעם התמישים או המאה אני מתרגש. אם היו אומרים לי שאזכה לצלם את ראש ממשלת ישראל עם נשיא ארצות הברית ורוסיה, בסין, בפולין ובאינדונזיה ובעוד עשרות ארצות — לא הייתי מאמין. או שאזכה לטוס עם רבין במטוס "אייר פורס 1" שנשלח במיוחד להביאו למעונו של נשיא ארצות הברית במיין — גם לכך לא הייתי מאמין. אני מתרגש בכל פעם מחדש, ונדמה לי שגם הציוד שלי מתרגש. אני לוקח איתי ציוד חלופי לרוב, מחשש שמשוה לא יעבוד. ובאמת קורה שברגע הקריטי דווקא מצלמה זו או אחרת, או ציוד כלשהו מפסיק לעבוד. כנראה שגם ציוד יכול להתרגש.

רוב הנסיעות היו גלויות, אך בהחלט לא חסרו גם נסיעות סודיות. בקדנציה הראשונה של רבין כראש ממשלה הזמינו אותי

יצחק רבין והמלך חוסיין בעקבה, לאחר חתימת הסכם השלום ישראל-ירדן
(למעלה). משחק טניס לשמירת הכושר (למטה), וסידור העניבה ברגע האחרון
על ידי איתן הבר

למעלה: רבין על רקע חומת סין; אמנית מפסלת אותו, בלשכתו בירושלים. באמצע: עם הנשיא האמריקני בוש, במיין. למטה: רבין וקלינטון, בעת ביקורו בארץ ב־1994